

CO BY MĚL UČITEL MATEŘSKÉ ŠKOLY VĚDĚT O RIZIKU ŠKOLNÍHO NEÚSPĚCHU V OBLASTI ČTENÍ, PSANÍ, POČÍTÁNÍ, VČETNĚ SPECIFICKÝCH PORUCH UČENÍ

Jiřina Bednářová

Mapování příčin školního neúspěchu v oblasti čtení, psaní, počítání:

- ❑ zdravotní stav
- ❑ celkový vývoj, včetně vývoje kognitivních schopností
- ❑ dílčí oslabení schopností pro čtení, psaní, počítání
- ❑ podnětnost prostředí, ve kterém dítě vyrůstá
- ❑ poruchy pozornosti a soustředění
- ❑ metodické a jiné chyby ve výuce:
  - ❑ metoda výuky, která pro dítě není optimální
  - ❑ nemocnost a stěhování dítěte bez individuálního přístupu
  - ❑ vynechání části učiva učitelem
  - ❑ rychlé tempo výuky
  - ❑ malá míra názornosti
  - ❑ neověření, zda dítě probírané učivo pochopilo a pokračování ve výuce bez porozumění učivu ...
- ❑ specifické poruchy učení ve školním věku (dyslexie, dysortografie, dysgrafie, dyskalkulie; dysfázie, dyspraxie)

Specifické vývojové poruchy učení

Dyslexie – specifická vývojová porucha čtení. Jedinec může mít potíže s rychlostí a správností čtení, porozuměním čtenému textu.

Dysgrafie – specifická porucha psaní postihující písemný (grafický) projev. Jedinec můžeme mít problémy s rychlostí, uspořádáním, čitelností psaného.

Dysortografie – specifická porucha projevující se ztíženou schopností osvojit si obsahovou správnost písemného projevu daného jazyka, poznamenává správnost psaného

Dyskalkulie – specifická porucha matematických schopností a dovedností

Dyspraxie – specifická vývojová porucha obratnosti.

Vývojová dysfázie - je porucha postihující vývoj řeči často ve všech rovinách řeči

---

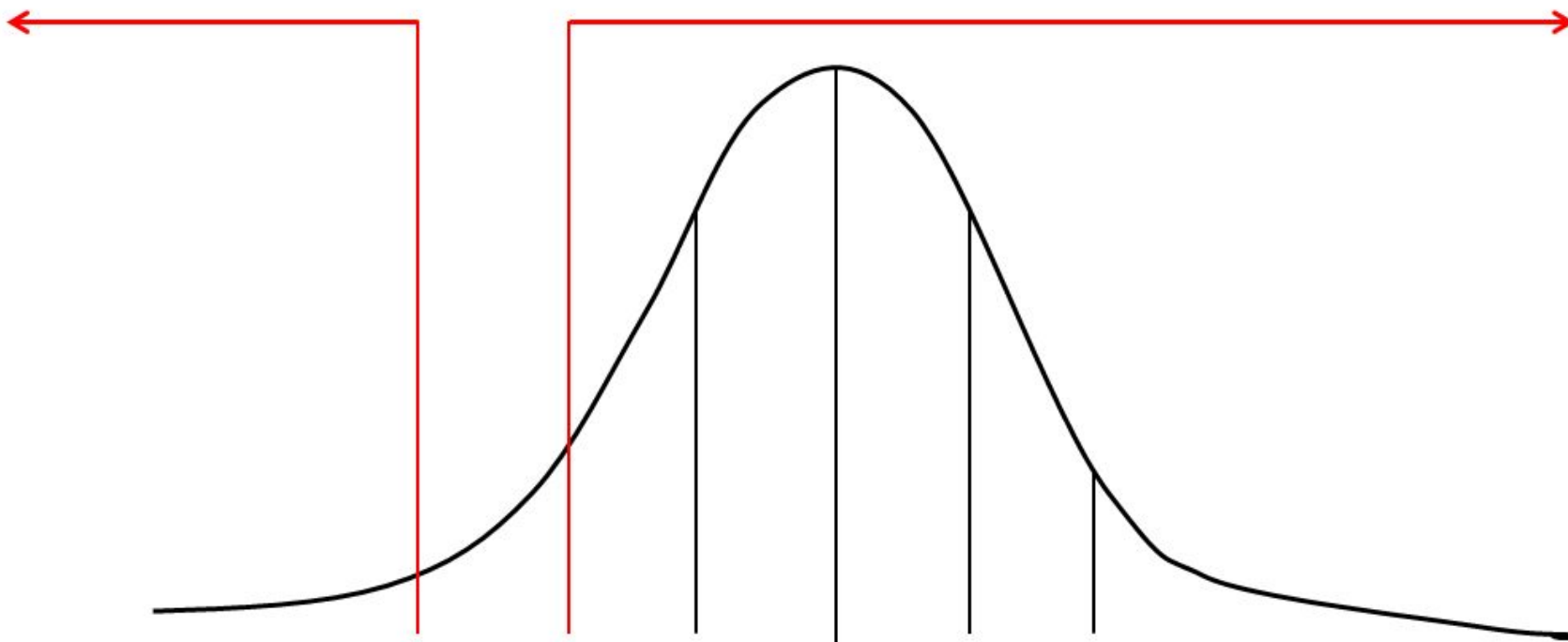
Dysmúzie – specifická vývojová porucha postihující schopnost vnímání a reprodukce hudby. Jedinec má problémy v rozlišování tónů, nepamatuje si melodii, není schopen reprodukovat rytmus.

Dyspinxie – specifická vývojová porucha kreslení, která je charakteristická nízkou úrovní kresby.

Od jakého věku hovoříme o SPU ?

Zdeněk Matějček:

„Poruchy učení jsou souhrnným označením různorodé skupiny poruch, které se projevují zřetelnými obtížemi při nabývání a užívání takových dovedností, jako je mluvení, porozumění mluvené řeči, čtení, psaní, matematické usuzování nebo počítání. Tyto poruchy jsou vlastní postiženému jedinci a předpokládají dysfunkci centrálního nervového systému. I když se porucha učení může vyskytnout souběžně s jinými formami postižení (jako např. smyslové vady, mentální retardace, sociální a emocionální poruchy) nebo souběžně s jinými vlivy prostředí (např. kulturní zvláštnosti, nedostatečná nebo nevhodná výuka, psychogenní činitele), není přímým následkem takových postižení nebo nepříznivých vlivů.”

		-69	70-79	80-89	90-110	111-120	121-130	130+		
velmi nízké			nízké	nižší průměr	průměr	vyšší průměr	vysoké	velmi vysoké		
nevládnutelné			extrémně těžké	velmi těžké	zvládnutelné	dobře zvládn.	velmi lehké	extrémně lehké		

Oblasti, které je nutno rozvíjet jako předpoklad pro budování matematické pregramotnosti a gramotnosti:

- hrubá a jemná motorika
- řeč
- prostorové orientace
- vnímáním času
- zrakové vnímání
- koncentrace na úkol úzce související s krátkodobou pamětí.

Oblasti, které je nutno rozvíjet jako předpoklad pro budování čtenářské pregramotnosti a gramotnosti:

- hrubá a jemná motorika
- řeč
- prostorové orientace
- vnímáním času
- zrakové vnímání
- koncentrace na úkol úzce související s krátkodobou pamětí.

Oblast	Podoblast	Čtenářská pregramotnost	Matematická pregramotnost	Polytechnická výchová
Motorika	hrubá motorika			
	jemná motorika			
	grafomotorika			
Řeč	lexikálně- sémantická rovina			
	morfologicko- syntaktická rovina			
	pragmatická rovina			
	foneticko- fonologická rovina			
	paměť			
Zrakové vnímání	diferenciace			
	analýza, syntéza			
	paměť			
Vnímání prostoru	poloha, umístění			
	pořadí, vzdálenost, poměr			
Vnímání času	časové úseky			
	časový sled, serialita			
Základní matematické představy	porovnávání			
	řazení			
	třídění			
	usuzování			
	počet			

V.Pokorná:

„Vnímání - a na něm založené učení – je komplexní jev, kterého se účastní ne jednotlivé smyslové orgány odděleně, ale **všechny zároveň**, i když **v rozličné intenzitě**.“

Které roviny rozvíjíme?

vlohy

schopnosti - předpoklady pro čtení, psaní –
fonologické uvědomování, zrakové
vnímání, vnímání prostoru...

dovednosti - čtenářské dovednosti, psaní

vědomosti

SPU a jednotlivé oblasti rozvoje

- ❑ motorika, grafomotorika
- ❑ zrakové vnímání
- ❑ vnímání prostoru
- ❑ vnímání času
- ❑ řeč (myšlení), sluchové vnímání
- ❑ základní matematické schopnosti a dovednosti

Motorika

- ☐ hrubá motorika
- ☐ jemná motorika
- ☐ grafomotorika

Zrakové vnímání

- ❑ diferenciacce
- ❑ analýza, syntéza
- ❑ paměť

Vnímání času

- ❑ Vnímání délky časového úseku
- ❑ Vnímání časového sledu (serialita)

Vnímání prostoru

- ❑ Poloha, umístění
- ❑ Pořadí, vzdálenost, poměr

Řeč

- ❑ lexikálně-sémantická rovina
- ❑ morfologicko-syntaktická rovina
- ❑ pragmatická rovina
- ❑ foneticko-fonologická rovina

Foneticko-fonologická rovina

Fonetika - zabývá se zvukovou stránkou lidské řeči a její funkcí při mluvení. Tvoření, akustické vlastnosti a vnímání zvukové stránky řeči.

- fonetika artikulační - tvoření hlásek
- fonetika akustická - která zkoumá zvukovou podobu hlásek a řeči.
- fonetika auditivní - percepční povahu zvukových prvků řeči.

Fonologie – zaměřuje se na funkční využití zvukových jednotek v jazyce.

Jako základní jednotky vnímá **fonémy** (hlásky, které mají funkci rozlišit slovní význam i přes to, že je samy o sobě nenesou např. pes-les).

- Vědomá znalost dělitelní slov na menší jednotky, které nemají žádnou sémantickou platnost.
- Uvědomování akustické formy řeči. Schopnost vědomě zacházet s hláskami, skládat z nich slova a zpětně je rozkládat, pojmenovat první, poslední nebo jinou hlásku, říci slovo s vynecháním či přidáním hlásek, říci slovo pozadu...

Artikulace

Tzv. specifický logopedický nález, který zahrnuje artikulační neobratnost a specifické asimilace

U **artikulační neobratnosti**, způsobené postižením řečové motoriky, dítě umí správně tvořit jednotlivé hlásky i slova, ale artikulace je namáhavá, těžkopádná, neobratná a hůře srozumitelná.

Při **specifických asimilacích** dochází především k obtížím:

- v diferenciaci tvrdých a měkkých skupin hlásek či slabik (např. ticho-tycho),
- v rozlišování sykavek (např. susenka – šušenka)- sykavkové asimilace
- v rozlišování hlásek lišících se znělostí (např. kosa – koza), sníženou schopnost odlišovat krátké a dlouhé slabiky (např. vál – val)
- vznikají v důsledku deficitu fonemického sluchu, sluchové analýzy a syntézy nebo jako důsledek narušeného vnímání rozdílů artikulačních pohybů

Pojmy, se kterými se setkáváme:

- Stavba slova
- Sluchové vnímání (diferenciace, analýza, syntéza)
- Sluchová percepce
- Auditivní percepce
- Foneticko-fonologická rovina řeči
- Fonematické uvědomování
- Fonematické povědomí
- Fonologické uvědomování
- Fonologické povědomí

SPU

a fáze budování čtenářské gramotnosti

- Porozumění řeči
- Zájem o knihy, pohádky, mluvené slovo
- Rozvoj dalších předpokladů (schopností) pro čtení

- Začátky čtení – dekodování
- Vnímání obsahu čteného textu
- Práce s textem
- Usuzování na podkladě čteného textu

Vliv SPU na získávání studijních dovedností

- čtení – rychlost, přesnost čtení
  - porozumění čtenému
- oslabená krátkodobá paměť
- zpracování pouze 1 podnětu (vliv na přizpůsobení se měnícím se pravidlům, operací, vliv na gramatiku...)
- nižší aktivní slovník, vyjadřování, rychlost pojmenovávání, zpracování verbálních podnětů
- obtíže v hledání a vytváření systémů, vztahů
- potíže s orientací v prostoru, čase
- snížené sebehodnocení

SPU a matematická gramotnost

- Numerace
- Číselné operace
- Aplikace číselných operací

- Co pro dítě znamená specifická porucha učení?
- Jak můžeme potíže plynoucí ze specifických poruch pomoci dítěti překonat?
- Můžeme snížit rizika poruch učení?
- Co může udělat MŠ a co základní škola?
- S čím se musí vyrovnat dítě a s čím učitel?